

DE TIJD TRAP

Jaarverslag 2016

DE TIJD TRAP

Jaarverslag 2016

Inhoud

Introductie	5	Pers/communicatie	15
Stichting De Tijdtrap	7	Digitale communicatiemiddelen	15
Samenstelling bestuur	8	Website-Facebook-Twitter	15
Projectmedewerkers/freelancers		Digitale nieuwsbrief	15
De Tijdtrap	8	Internationaal	17
Financieel verslag	9	Vernieuwd logo	17
Activiteitenoverzicht	11	Folderrek in de Markthal	17
Rondleidingen 2016	11	Daal af in Rotterdams verheden	17
Rotterdam Tours	11	Spreker op symposium Stichting	
Programmering	11	Archeologie en Publiek	18
Erasmusjaar: pop up presentatie	11	Radio, TV en film	18
Maand van de Onderwereld		Ambities 2017	19
Rotterdam	12		
Muzikale tijdreis tijdens Maand			
van de Onderwereld	12		
Opzet historisch diner DWVS	12		

Introductie

De Tijdtrap vormt sinds oktober 2014 een bijzonder onderdeel van de Rotterdamse Markthal. De gratis toegankelijke tentoonstelling vertelt het verhaal van de opgravingen voorafgaand aan de bouw van de Markthal en vele vondsten die gedaan zijn. Het gaat om de bewoningssporen en vele honderden vondsten die samenhangen met de pre-stedelijke nederzetting Rotta (900-1100 na Christus) en met de stad Rotterdam uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

De Tijdtrap is een initiatief van Provast (de ontwikkelaar van de Markthal) en de archeologische dienst van Rotterdam, het BOOR. Door de financiële bijdragen van diverse fondsen en stichtingen is De Tijdtrap gerealiseerd. In oktober 2014 is De Tijdtrap officieel geopend.

Sindsdien zijn vele bezoekers langs de vitrines van De Tijdtrap gepasseerd. Van toevallige passanten, die langs het 'geparkeerde erfgoed' zijn gelopen en een kijkje namen in de vitrine op weg van of naar hun auto in de parkeergarage, tot bewuste bezoekers. Om een beeld te krijgen van onze bezoekers, hun aard en afkomst heeft De Tijdtrap in 2016 een publieksonderzoek laten uitvoeren. Dit onderzoek is opgesteld en uitgevoerd door de Universiteit Leiden, vakgroep Archaeological Heritage.

In 2016 is vooral een basis gelegd voor een gedegen uitvoering van evenementen en de realisatie van de optimalisatie van de wayfinding. Er is voor gekozen om op basis van de uitkomsten van het publieksonderzoek aanpassingen aan De Tijdtrap te verrichten op het gebied van de toegankelijkheid en zichtbaarheid. Dit betreft vooral zichtbaarheid van de vitrineteksten en aanduidingen van jaartallen boven de vitrines. Bovendien worden de nieuwe tekstbordjes zo aangepast dat de samenhang tussen de verschillende niveaus van De Tijdtrap voor de bezoekers duidelijker wordt. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden om bij de ingang van de avondbeuk (zij-ingang Markthal) De Tijdtrap aan te geven en op niveau -1 naast de Vendor de ramen te benutten voor zichtbaarheid van De Tijdtrap.

Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de wayfinding in algemene zin te vergroten in samenwerking met de Markthal en Interparking. De hoofdmoot hiervan wordt in 2017 gerealiseerd.

Stichting De Tijdtrap

Bij De Tijdtrap zijn veel verschillende partijen betrokken. In het najaar van 2013 kwam voor het eerst een stuurgroep bijeen, bestaande uit vertegenwoordigers van BOOR, Provast, architectenbureau MVRDV, tentoonstellingsarchitecten Kossmann.dejong, Museum Rotterdam en Rotterdam Partners. In juni 2014 zag stichting De Tijdtrap het licht, mede bedoeld om de financiële middelen bij elkaar te brengen. Dankzij bijdragen van de gemeente, projectontwikkelaar Provast, marktpartijen, fondsen en stichtingen is De Tijdtrap uiteindelijk ontworpen en gemaakt door Kossmann.dejong.

Stichting De Tijdtrap heeft een aantal belangrijke doelstellingen voor de lange termijn, die onlosmakelijk met De Tijdtrap zijn verbonden. Dit zijn onder andere:

- Zorgdragen voor het beheer van De Tijdtrap.
- Zorgdragen voor de inrichting en organisatie van randprogrammering rondom De Tijdtrap. Hierbij wordt samengewerkt met andere partijen en erfgoedpartners in Rotterdam en aansluiting gezocht bij bestaande evenementen.
- De stichting beoogt op een aansprekende, laagdrempelige manier te informeren over de Rotterdamse archeologie en geschiedenis aan een groot en breed publiek. Dat gebeurt aan de hand van de archeologische collectie van de opgraving Markthal en van andere in Rotterdam uitgevoerde opgravingen. Ook relevante voorwerpen, teksten en afbeeldingen uit de verzamelingen van andere erfgoedpartners in de stad (zoals Stadsarchief Rotterdam, Museum Rotterdam, Maritiem Museum Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen) kunnen worden ingezet.
- Het is de bedoeling dat De Tijdtrap verwijst naar andere erfgoedinstellingen in de stad en naar evenementen waarbij het Rotterdams verleden beleefd kan worden.

Bestuur stichting De Tijdtrap

Samenstelling bestuur

Het bestuur stichting De Tijdtrap bestaat uit:

Arnold Carmiggelt - Hoofd Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam (BOOR)

Alexandra van Dongen - Conservator Pre-industriële vormgeving Museum Boijmans Van Beuningen en Wereldmuseum Rotterdam

Hans Schröder (partner Provast tot 1 januari 2015)

Projectmedewerkers/freelancers De Tijdtrap:

Josje Stoel – zakelijke projectleiding/communicatie

Marjolein van den Dries – coördinatie en organisatie/communicatie en PR

Jeroen van Leeuwen (Provast) - financiële administratie

Robin Stam – vormgeving

Menno Schröder - website

Cees Herweijer (BOOR) - beheer van De Tijdtrap

Het bestuur van De Tijdtrap kwam in 2016 zeven keer bij elkaar tijdens een bestuursvergadering.

Financieel verslag

Voor De Tijdtrap wordt een totaalbegroting van vijf jaar gehanteerd, deze loopt van 2014 t/m half 2019. De kosten voor de tentoonstelling zijn in 2016 hoger dan verwacht, vanwege meerdere technische storingen van de beamers en aanpassingen om fijnstof uit de parkeergarage te minimaliseren in de tentoonstellingsruimtes. Tevens vraagt de zichtbaarheid en wayfinding van De Tijdtrap aandacht. Om het ambitieniveau te kunnen bereiken zijn er aanpassingen gedaan, waaronder het vergroten van de zicht- en vindbaarheid van De Tijdtrap om de gewenste schaal en impact te krijgen. Aankomende jaren zullen er nog diverse ingrepen plaatsvinden om tot het gewenste resultaat te kunnen komen. Hierdoor zijn de tentoonstellingskosten hoger dan van tevoren ingeschat. Dit hebben we helaas eerder, in 2014, niet kunnen inschatten. Het zijn aanpassingen die erg belangrijk zijn voor het project. Deze kosten drukken op de begroting en er is daarom geschoven met diverse posten, mede dankzij de meerjarige bijdrage van BOOR in personele uren is dit mogelijk. Op de post communicatie hebben we, door inzet vanuit BOOR in natura, kunnen besparen.

Dankzij de bijdragen van de gemeente Rotterdam, BOOR, Provast, Bureau Binnenstad, TBI, het Job Dura Fonds, Dura Vermeer Groep NV, Stichting Bevordering van Volkskracht, VSBfonds, G.Ph. Verhagen Stichting, Stichting H. Muller's Vaderlandsch Fonds, Stichting Swart-van Essen, Stichting Van Achterbergh-Domhof, Van Cappellen Stichting, Prins Bernard Cultuurfonds Zuid-Holland, de Erasmusstichting, Stichting Verzameling van Wijngaarden Boot en Stichting Departement Rotterdam der Maatschappij tot Nut van 't algemeen kon De Tijdtrap worden gerealiseerd.

Om het gewenste niveau van de kwaliteit van de verschillende tentoonstellingen, randprogrammering en een stevig educatief programma voort te kunnen zetten zal worden ingezet op het werven van extra gelden hiervoor.

Bureau Oudheidkundig Onderzoek van de gemeente Rotterdam (BOOR) heeft ook in 2016 een bijdrage in natura gegeven. Deze bijdrage werd ingevuld door het beschikbaar stellen van medewerkers die werkzaamheden verrichten voor De Tijdtrap (communicatie, rondleidingen, beheer archeologische vondsten).

Activiteitenoverzicht

Rondleidingen 2016

Op aanvraag zijn rondleidingen gegeven aan scholen, collega's van de gemeente Rotterdam, collega's van archeologische diensten uit het land of Rijkswaterstaat. Een rondleiding duurt ongeveer 45-60 minuten. Tijdens evenementen zoals de Maand van de Rotterdamse Onderwereld zijn tevens gratis rondleidingen gegeven voor een breed publiek. In totaal zijn 19 rondleidingen gegeven aan bijna 400 personen.

Rotterdam Tours

Rotterdam Tours geeft (geboekte, betaalde) rondleidingen in de Markthal en langs De Tijdtrap. De circa vijftig gidsen van deze organisatie zijn door Arnold Carmiggelt (hoofd BOOR) reeds goed geïnformeerd over de verhalen die zij kunnen vertellen bij De Tijdtrap. In 2016 heeft Rotterdam Tours 381 groepen rondgeleid in De Markthal. In het merendeel van de gevallen is tijdens de rondleiding ook De Tijdtrap bezocht.

Aan tafel met Erasmus

Programmering

De Tijdtrap heeft aan verschillende bestaande evenementen deelgenomen met een activiteitenprogramma. Vaak werd hierbij samenwerking gezocht met erfgoedpartners zoals BOOR, Museum Boijmans Van Beuningen en Bibliotheek Rotterdam. In 2016 zijn de volgende evenementen uitgevoerd.

Erasmusjaar: pop up presentatie

Samenwerking met BOOR en Bibliotheek Rotterdam. Het jaar 2016 is uitgeroepen tot Erasmusjaar. Bibliotheek Rotterdam opende najaar 2016 de Erasmus Experience, de tentoonstelling waarin het gedachtengoed van Erasmus centraal staat. In De Tijdtrap is vanaf eind september 2016 de pop-up expositie Aan tafel met Erasmus gepresenteerd. Centraal stond het boek *'Goede Manierlijke Seden'* dat Erasmus schreef

omstreeks het jaar 1530. Dit boek was erop gericht om de jeugd goede manieren aan te leren. In de pop-up expositie 'Aan tafel met Erasmus' illustreerden echte archeologische vondsten uit de tijd van Erasmus uit Rotterdam een aantal adviezen uit dit boek. Een vitrine op niveau -2 was ingericht met vondsten uit de tijd van Erasmus, die een rol spelen in dit boek. Denk aan hygiënische zaken als een oorschraper of tandenstoker en tafelgerei.

Maand van de Onderwereld Rotterdam

Samenwerking met Gemeente Rotterdam- November

Tijdens de Maand van de Onderwereld is De Tijdtrap locatie geweest voor twee evenementen. Vier gratis rondleidingen 'Tree voor tree terug in de tijd' zijn gehouden op een zaterdag. Alle rondleidingen mochten op veel belangstelling rekenen en waren 'uitverkocht'.

Muzikale Tijdreis tijdens Maand van de Onderwereld

Een gratis toegankelijke opera rond De Tijdtrap op zaterdag 26 november. Uitgevoerd en ontwikkeld door Francis van Broekhuizen, bekend van de Feyenoord de Opera. Op de klanken van middeleeuwse drankliederen, barokke tafelmuziek en Rotterdamse volksliederen werd heden en verleden verbonden in dit muziekspektakel.

Muzikale Tijdreis

Francis van Broekhuizen

Opzet historisch diner DWVS

In 2016 is de basis gelegd voor de opzet van een historisch diner Aan tafel met Erasmus waarbij is samengewerkt met culinair journaliste Janny de Moor en De Wereld van Smaak in de Markthal. Er is een menu met authentieke 16e eeuwse recepten samengesteld, zoals een warmestoerte en quecruyt. Het diner gaat plaatsvinden op een zondagavond in het voorjaar van 2017 bij De Wereld van Smaak. De tafels worden gedekt volgens zestiende eeuwse traditie en er wordt ook gegeten volgens de tafelmanieren uit die tijd. Alexandra van Dongen vertelt tussen de gangen door over de tijd van Erasmus en de tafelmanieren in de zestiende eeuw. Deze smakelijke verhalen worden opgeluisterd door een actrice Caja van der Poel. Zij kruipt in de huid van keukenmeid van Erasmus en vertelt over zijn eetgewoonten. Het geheel wordt gecombineerd met

historische en archeologische informatie over de locatie van de Markthal en de opgravingen die plaatsvonden op deze locatie. Alle deelnemers krijgen een rondleiding langs De Tijdtrap waar originele vondsten uit de zestiende eeuw te zien zijn.

Publieksonderzoek uitgevoerd door Universiteit Leiden

Van april tot en met oktober 2016 is in meerdere fasen door de vakgroep Erfgoedmanagement van de Universiteit Leiden een publieksonderzoek uitgevoerd onder de bezoekers van De Tijdtrap. Tot dit onderzoek waren er nog geen bezoekcijfers of bezoekprofielen van de bezoekers van De Tijdtrap bekend. Het onderzoek bestond uit twee delen.

Het eerste deel van dit onderzoek richtte zich erop om zicht krijgen op het aantal bezoekers van De Tijdtrap en het demografisch profiel van de bezoekers. Het totaal aantal passanten, het aantal kijkers en niet-kijkers naar de expositie werd gedurende een aantal momenten in de tijd in kaart gebracht.

Vervolgens is in het tweede deel van het onderzoek, aan de hand van interviews met passanten, nader onderzoek gedaan naar hun mening over verschillende aspecten van De Tijdtrap. Zowel kijkers als niet kijkers zijn bevraagd. Dit resulteerde in een onderzoeksrapport met conclusies en aanbevelingen. In dit jaarverslag worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet. Het gehele rapport is uiteraard bij De Tijdtrap op te vragen.

In totaal is 12 uur geobserveerd naar de passanten. Op basis van deze observaties wordt geschat dat het totaal aantal passanten en potentiële bezoekers uit 31.000 per week en 1,6 miljoen bezoekers per jaar bestaat. Dit zijn geen unieke bezoekers, in meer dan de helft van de gevallen is dit een herhaalbezoek. Van de passanten kijkt 6% naar de presentatie, dit betekent 1750 per week en 91.000 op jaarbasis.

Er werd veelal vluchtig gekeken (16% keek langer dan een minuut) en de touchscreens werden met name door jongeren bekeken.

Men is zeer positief over de presentaties en waardeert dit met gemiddeld een 7 of hoger.

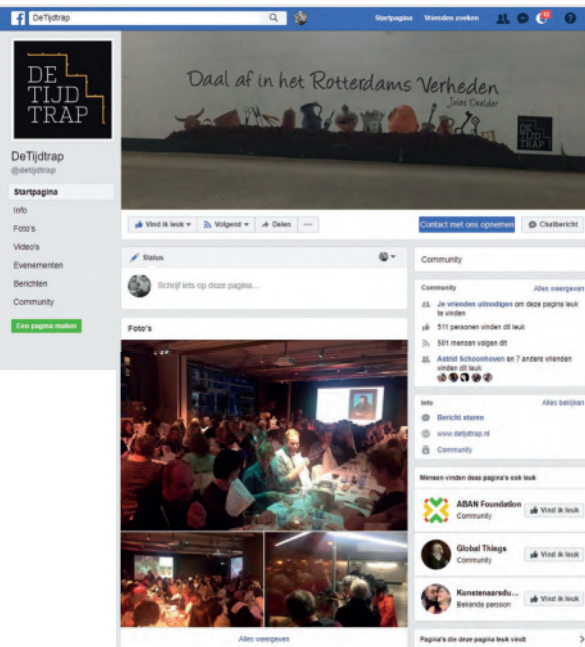
Van de niet kijkers, had een klein deel al eens bij een eerder bezoek De Tijdtrap bekeken. Dat een groter deel van deze groep De Tijdtrap niet bekeken had, was te wijten aan het feit dat ze deze niet gezien hadden.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat aanpassingen ten aanzien van de zichtbaarheid van de vitrines en vitrineteksten noodzakelijk is. Hieraan is dan ook gehoor gegeven en de ontwerper heeft een voorstel gemaakt om de vitrines zichtbaarder te maken. Daarnaast is een duidelijke bewegwijzering naar De Tijdtrap een aandachtspunt.

Pers/communicatie

De communicatiemiddelen bestaan uit analoge- en digitale middelen. Beide worden veelvuldig ingezet, met meer nadruk op de digitale (en vaak gratis) communicatiemiddelen en social media.

Digitale communicatiemiddelen

Website www.detijdtrap.nl

Dit jaar is gewerkt aan een visuele herziening van het ontwerp dat nu meer aansluit bij de folder.

Facebookpagina facebook.com/detijdtrap
De pagina heeft rond de vijfhonderd volgers.

Twitter [Twitter.com/tijdtrap](https://twitter.com/tijdtrap)

Op Twitter heeft De Tijdtrap 107 volgers en inmiddels meer dan 120 tweets verzonden. Deze zijn vaak retweet.

Digitale nieuwsbrief

Er is een digitale nieuwsbrief gemaakt in Mailchimp. Deze directe communicatie wordt ingezet waar het nodig is.

ARCHAEOLOGY

A publication of the Archaeological Institute of America

[HOME](#) [NEWS](#) [MAGAZINE](#) [ONLINE EXCLUSIVES](#) [MARKETPLACE](#) [TRAVEL](#) [SUBSCRIBE](#)

Letter from Rotterdam

[Email](#) [Print](#) [Share](#)

The City and the Sea

How a small Dutch village became Europe's greatest port

By HEATHER TUCKER

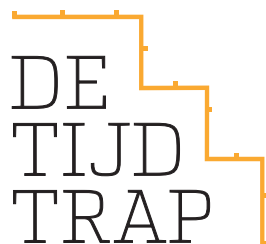
Monday, August 15, 2016

(© Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam)

Heather Tucker

Internationaal:

Artikel 'The City and the Sea. How a small Dutch village became Europe's greatest port' in Archaeology Magazine

In 2016 verscheen een artikel over archeologie in Rotterdam waarin De Tijdtrap en het ontstaan van Rotterdam en de opgravingen Markthal een prominente rol speelde. Het artikel is geschreven door Heather Tucker, Amerikaanse, woonachtig in Rotterdam en free-lance journaliste. Zij heeft ter inspiratie een rondleiding door De Tijdtrap gekregen en veel informatie om in haar artikel te verwerken. Dit zes pagina's tellende artikel is gepubliceerd in het internationale tijdschrift Archaeology Magazine, dat meer dan 225000 lezers heeft. Op deze manier heeft De Tijdtrap heel wat internationale lezers (en bezoekers) getrokken.

Vernieuwd logo

Het logo van De Tijdtrap is aangepast naar een logo met een 'trapje' en is in zowel diapositief als wit opgezet en te gebruiken. Op deze manier is het logo nog duidelijker en zichtbaarder.

Folderrek in de Markthal

In de Markthal is een folderrek geplaatst bij de roltrappen. In de rekken worden de folders van De Tijdtrap geplaatst. Er wordt gewerkt aan een nieuwe, opvallende flyer die bezoekers moet verleiden om even af te dalen naar De Tijdtrap.

Daal af in Rotterdams Verheden- Jules Deelder in Parkeergarage

Jules Deelder heeft op verzoek van De Tijdtrap een quote gemaakt: 'Daal af naar Rotterdams verheden'. Deze zin willen wij minimaal op twee plekken in de Markthal laten zien. Op een plek is dit streven gerealiseerd: bij de hoofdingang van de parkeergarage is deze zin samen met een afbeelding te zien, met een verwijzing naar De Tijdtrap. Het plan is om dit ook nog terug te laten komen op een prominente plek rond de roltrappen in het centrale gedeelte van de Markthal.

Interview Arnold Carmiggelt voor Y.E.A.D.

Spreker op symposium stichting Archeologie en Publiek

Arnold Carmiggelt heeft in september een lezing gehouden tijdens het symposium van de stichting Archeologie en Publiek (SAP) met als thema Duurzame Verbindingen over De Tijdtrap en de verbinding met het publiek.

Radio, TV en film

Arnold Carmiggelt is geïnterviewd bij De Tijdtrap voor een film gemaakt door Young European Audience Development (Y.E.A.D) en Stichting En Actie.

Ambities 2017

De Tijdtrap werkt voortdurende aan de verbetering van de exposities en de zichtbaarheid daarvan. Voor 2017 zijn dit de belangrijkste punten die De Tijdtrap op de agenda zet:

- Verbeteren van de wayfinding en zichtbaarheid van De Tijdtrap voor bezoekers van de Markthal. Dit kan door middel van het plaatsen van bordjes of andere manieren van signaleringen, invullen van de showcases in de draaideuren van de Markthal en zichtbaarheid door middel van een folderrek bij de roltrap middenin de Markthal.
- Aanpassen van bestaand foldermateriaal en zorgen voor een continue informatiestroom voor bezoekers van de Markthal. Intensiveren van de contacten met de Markthalbeheerder is hierbij essentieel.
- De uitkomsten van het publieksonderzoek nemen wij ter harte en De Tijdtrap zet zich in om samen met partijen als de Markthal en Interparking de wayfinding te vergroten en de zichtbaarheid te verhogen.
- Het verbeteren van de zichtbaarheid van de vitrineteksten en samenhang tussen de verschillende niveaus van de expositie duidelijker aangeven voor bezoekers.
- Uitvoeren van randprogrammering waarbij samenwerking met andere culturele partners wordt gezocht of deelname aan bestaande evenementen zoals De Maand van de Rotterdamse Onderwereld in november.
- Uitvoeren van het historisch diner Aan tafel met Erasmus in samenwerking met De Wereld van Smaak.

Colofon

Tekst: Marjolein van den Dries

Afbeeldingen: Bas Czerwinski,
Bureau Oudheidkundig Onderzoek
Rotterdam (BOOR)

Vormgeving: Martin Valkhoff (BOOR)

